Фінансується Європейським Союзом

CONSENT

співпраця з Німеччиною

giz

3·E4U

PRAVO-JUSTICE

Українська академія медіації

150 років зростання: мудрість традицій, сміливість інновацій

Асоціація юридичних клінік України

Прогресильні

Львівський центр медіації

Західноукраїнський національний університет

МЕДІАЦІЯ & УНІВЕРСИТЕТИ 2.0

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

14–15 листопада 2025 року

м. Львів

CMC Civil Mediation Council

Mediators Association of Georgia

University of Southampton

COLIDEIN

The Family Matters Centre

transforming mediation

НАМУ Національна асоціація медіаторів України

Асоціація правників України Ukrainian Bar Association

Юридична Газета Всеукраїнське професійне юридичне видання

FEMIDA

Медіація ВирІшення конфліктів

МЕДІАЦІЯ & УНІВЕРСИТЕТИ 2.0

Матеріали
міжнародної науково-практичної конференції

14–15 листопада 2025 року

м. Львів

Електронне наукове видання

Одеса
«Астропринт»
2025

УДК 316+342+347+349(066)
М422

Редакційна колегія: **Романадзе Л., Горецька Х., Голинська М., Єнін М.**

Відповідальний за випуск: **Максим Єнін,** медіатор, кандидат соціологічних наук, в. о. завідувача кафедри соціології Київського політехнічного інституту ім. Ігоря Сікорського.

До збірника увійшли матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Медіація & університети 2.0» (Львів, 14–15 листопада 2025 р.). Редколегія не несе відповідальності за науковий зміст і виклад матеріалів, що були подані у рукописах. Автори, які подали матеріали для публікації, погоджуються з такими положеннями:

відповідальність за достовірність поданої інформації в своїй роботі несе автор;

автори зберігають за собою всі авторські права і одночасно надають збірнику право першої публікації, що дозволяє поширювати даний матеріал із зазначенням авторства та первинної публікації в даному збірнику.

Медіація & університети 2.0 : матеріали Міжнар. наук.-практ.
М422 конф. (14–15 листопада 2025 р., Львів) / редкол.: Романардзе Л., Горецька Х., Голинська М., Єнін М. — Одеса: Астропринт, 2025. — 536 с.
ISBN 978-617-8569-63-1

Збірник матеріалів підготовлено за результатами конференції «Медіація та університети 2.0», проведеної за фінансової підтримки Європейського Союзу, наданої в рамках проєкту Право-Justice, проєкту CONSENT та проєкту «Посилення процесу вступу України до ЄС у сфері верховенства права – (3E4U)», що впроваджується Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH за дорученням Федерального міністерства закордонних справ Німеччини. Конференція була реалізована Українською академією медіації.

УДК 316+342+347+349(066)

ISBN 978-617-8569-63-1 © ГС «Українська академія медіації», 2025

Фінансується Європейським Союзом
CONSENT
giz
3·E4U
PRAVO-JUSTICE

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. Медіація як соціальна послуга

Бучинський О. Я. Публічно-правове забезпечення соціальної послуги медіації в Україні 21

Василець О. І., Скоробогатько К. С. Потенціал використання штучного інтелекту при проведенні медіації як особливого виду соціального супроводу 25

Головань Т. Г. Юридична клініка як інноваційний майданчик формування медіаційної культури майбутнього юриста 29

Горєлова В. Ю. Етичні аспекти медіації: міждисциплінарний аналіз правових і психологічних засад 32

Гривнак Д. Т. Медіація як простір захисту дитини: реагування на випадки жорстокого поводження 35

Грищенко О. В. Комедіація як синергія у вирішенні конфліктів 38

Замашкіна О. Д. Медіація в системі професійної діяльності соціального працівника 40

Калініченко З. Д., Курченко М. М. Проблеми вирішення конфліктів на основі медіації та можливості безкоштовної правової допомоги 45

Подковенко Т. О. Етичні засади діяльності медіатора в соціальній сфері 49

Рубан А. К. Вирішення конфліктів як соціальна послуга: роль медіатора 52

Саган С. А. Дефініція медіації як соціальної послуги 57

Тафінцева С. І., Мотозюк Л. М. Медіація при підлітковій кризі: партнерство дитини, батьків і дитячого психолога 61

Трофименко О. А. С. Правове регулювання участі медіатора у системі реабілітаційної допомоги 65

Шмаленко Ю. І. Професійний профіль медіатора: аналіз ключових якостей (за результатами опитування практиків) 69

Яремко О. М. Соціальна послуга медіації: на перетині професійних ролей і системного підходу 73

СЕКЦІЯ 2. Медіація та правосуддя

Андріяш С. С. Медіація як інструмент підготовки майбутніх юристів до превентивного правосуддя 77

amid war. It cannot fully replace judicial protection but serves as a vital bridge between humanitarian needs, legal obligations, and social reconciliation in wartime Ukraine.

Conclusions. Mediation in wartime Ukraine demonstrates significant potential to uphold human rights and ensure fairness beyond the limits of judicial proceedings. By combining legal standards with dialogue-based approaches, mediation strengthens access to justice and social resilience in crisis conditions. However, its effectiveness depends on institutional support, proper legal regulation, and mediator training in human rights and humanitarian law.

Bibliography

1. Ales Zalar, Nadja Alexander, Luiza Romanadze, Nataliia Mazaraki. Post-War Mediation Needs Assessment Report. *USAID*. URL: https://www.mediation-help.com/wp-content/uploads/2024/06/2.-j4a_post_war_mediation_needs_assessment_report_eng.pdf (date of access: 27.10.2025).
2. Centre of Competence on Humanitarian Negotiation (CCHN) and Claude Bruderlein. The CCHN Field Manual on Frontline Humanitarian Negotiation. *CCHN/ICRC*. URL: https://frontline-negotiations.org/wp-content/uploads/2019/11/CCHN-Field-Manual-EN. pdf (date of access: 27.10.2025).
3. International Review of the Red Cross. URL: https://international-review.icrc.org/sites/default/files/irc97_24.pdf (date of access: 27.10.2025).
4. Sebastian Kratzer, Julia von Dobeneck. Creative entry points in mediation Accessing conflicts. Starting talks. Breaking deadlocks. *Mediation practice series*. 2023. № 10. URL: https://hdcentre.org/wp-content/uploads/2023/03/MPS-10-Creative-entry-points-for-mediation-Web-layout.pdf (date of access: 27.10.2025).
5. T. Tsuvina, T. Vakhonieva. «Law of Ukraine «On Mediation»: Main Achievements and Further Steps of Developing Mediation in Ukraine» 2022 1(13) Access to Justice in Eastern Europe 142–153. DOI: https://doi.org/10.33327/AJEE-18–5.1- n000104 (date of access: 27.10.2025)
6. The OSCE's Mediation and Dialogue Facilitation guidance. URL: https://www.osce.org/files/f/documents/b/0/126646.pdf (date of access: 27.10.2025).
7. United Nations Guidance for Effective Mediation. *UN*. URL: https://unrcca.unmissions.org/sites/default/files/dpa_msu_guidance_english_web.pdf (date of access: 27.10.2025).
8. William G. O'Neill. The Humanitarian Dialogue Centre's publication Mediation and Human Rights. *HD Centre*. URL: https://frontline-negotiations.org/wp-content/uploads/2019/11/CCHN-Field-Manual-EN. pdf (date of access: 27.10.2025).

MEDIATION AS A LEGAL INSTITUTION IN CIVIL LAW

МЕДІАЦІЯ ЯК ПРАВОВИЙ ІНСТИТУТ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Volynets R. V.
Student Vinnytsia Institute of Trade and Economics of SUTE

Bakhnovska I. P.
PhD in Law, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Law
Vinnytsia Institute of Trade and Economics of SUTE
Vinnytsia, Ukraine

Волинець Р. В.
студентка Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ

Бахновська І. П.
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права
Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ
м. Вінниця, Україна

Медіація як явище сучасного правопорядку посідає дедалі важливіше місце у системі цивільно-правового регулювання, адже відображає загальну тенденцію гуманізації права та переорієнтації юридичної практики з примусу на співпрацю. Вона є результатом еволюції уявлень про роль держави у вирішенні приватноправових конфліктів, коли на перший план виходить не примусове нав'язування рішень, а самостійне узгодження інтересів учасників правовідносин. Цей підхід відповідає концепції «партисипативного правосуддя» (participatory justice), поширеній у європейській доктрині, де конфлікт розглядається не лише як протистояння сторін, а як процес пошуку взаєморозуміння.

У наукових дослідженнях як українських, так і зарубіжних фахівців медіація розглядається як ефективний та гуманний інструмент врегулювання суперечок. Суттєвий внесок у розвиток теорії й практики медіації зробили такі науковці, як А. Я. Анцупов, В. М. Баранов, О. О. Бєліков, О. М. Боброва, Н. Л. Бондаренко-Зелінська, Є. О. Борисова, Г. Брук, С. В. Васильчак, А. О. Горова, В. А. Жмудь, В. В. Землянська, Г. Зера, Г. І. Єрьоменко, С. І. Калашникова, Р. Г. Коваль та інші.

Метою дослідження є визначення медіації як правового інституту у цивільному праві.

В українському правовому полі медіація отримала нормативне закріплення із прийняттям Закону України «Про медіацію» від 16 листопада 2021 року. Цей закон не лише створив правові рамки для здійснення процедури, а й став інструментом гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами, зокрема положеннями Директиви 2008/52/ЄС Європейського парламенту та Ради ЄС «Про деякі аспекти медіації у цивільних і комерційних справах». Його прийняття ознаменувало перехід від фрагментарного використання медіації як добровільної практики до її системного впровадження як елемента національної правової системи.

Сутність медіації полягає у тому, що сторони конфлікту, спираючись на принципи автономії волі та рівності, самостійно визначають умови примирення. Медіатор, як нейтральний посередник, не має владних повноважень, а виконує роль фасилітатора комунікації — сприяє сторонам у розкритті їхніх реальних інтересів, формулюванні компромісних позицій і виробленні взаємоприйнятного рішення. На відміну від суду чи арбітражу, які ухвалюють обов'язкове рішення, медіація ґрунтується на принципі саморегуляції та передбачає, що результатом стане не примус, а усвідомлене погодження сторін [1, с. 398].

Правова природа медіації має подвійний характер, що зумовлено її місцем на межі матеріального та процесуального права. З одного боку, вона належить до сфери цивільно-правових відносин, оскільки виникає на підставі договору — угоди про проведення медіації. Ця угода є проявом принципу свободи договору, закріпленого у статті 6 Цивільного кодексу України, і водночас конкретизує право особи на самостійне визначення способів захисту своїх порушених прав. Такий підхід узгоджується з диспозитивним характером цивільно-правового регулювання, у межах якого учасники мають можливість самостійно встановлювати для себе правила поведінки, не виходячи за межі закону.

З іншого боку, медіація має і процедурно-правову складову. Вона передбачає наявність певної процедури — послідовності етапів, визначених законом або домовленістю сторін: ініціювання процесу, підписання угоди про медіацію, проведення переговорів, фіксація досягнутих домовленостей і завершення процедури. Окрім того, закон містить вимоги до статусу медіатора, його етичних стандартів і принципів діяльності.

Саме ця врегульованість і процедурна визначеність дозволяють говорити про медіацію як про юридично оформлений процес, хоча й позбавлений владно-імперативного змісту.

У науковій літературі висловлюються різні підходи до визначення місця медіації у системі права. Частина дослідників розглядає її як окремий інститут альтернативного вирішення спорів, що стоїть поруч із арбітражем чи третейським розглядом. Інші вбачають у ній особливу форму реалізації цивільно-правової автономії, наголошуючи, що її результат — угода про врегулювання спору — є різновидом цивільного договору. У цьому контексті медіацію можна вважати миротворчим інструментом приватного права, який водночас поєднує елементи юридичної процедури та морально-психологічного впливу [3, с. 108].

Як інститут цивільного права медіація відіграє подвійну роль: превентивну та компенсаторну. Превентивна функція полягає у тому, що вона запобігає ескалації конфлікту та переходу його у судову площину, натомість компенсаторна — у можливості відновлення порушеного правового балансу між сторонами без державного втручання. Медіація не заперечує судовий захист, а навпаки, доповнює його, створюючи багаторівневу систему правового реагування. Наявність у законодавстві механізму затвердження результатів медіації у вигляді мирової угоди забезпечує їхню правову визначеність і стабільність.

Особливого значення для розуміння правової природи медіації набуває її договірна основа. Угода про проведення медіації — це не просто формальність, а документ, який встановлює межі взаємодії між сторонами та медіатором. Вона визначає предмет спору, обсяг повноважень посередника, тривалість і вартість процедури, правила конфіденційності, порядок виходу з медіації. Саме через таку угоду виникає правовий зв'язок, у межах якого медіатор зобов'язується діяти неупереджено, а сторони — добросовісно співпрацювати задля досягнення згоди.

Результатом медіації є угода про врегулювання спору, що має силу цивільного договору. Вона фіксує нове співвідношення прав і обов'язків сторін, замінюючи собою первісний спір. Якщо сторони бажають надати їй виконавчого значення, вона може бути нотаріально посвідчена або затверджена судом, що надає їй статус виконавчого документа. Такий механізм поєднує приватну автономію сторін із гарантіями державного захисту їхніх прав.

Принципи медіації є виразом її гуманістичної природи. Добровільність забезпечує свободу участі та виключає будь-який примус; конфіденційність створює умови для відвертого діалогу без ризику розголошення інформації; нейтральність медіатора гарантує відсутність упередженості; рівність сторін забезпечує баланс інтересів. Ці принципи мають не лише етичний, а й правовий зміст, адже визначають межі допустимої поведінки учасників і зміцнюють довіру до процесу [2, с. 70].

Соціально-правове значення медіації полягає в тому, що вона сприяє становленню культури мирного врегулювання спорів, підвищує рівень правової свідомості населення та формує практику ненасильницького спілкування у сфері приватноправових відносин. У перспективі це сприяє зміцненню довіри громадян до правосуддя та держави загалом, оскільки зменшує відчуття залежності від бюрократичних структур і розвиває відповідальність за власні рішення.

З позицій теорії цивільного права медіація є одним із найчистіших виявів принципу автономії волі, на якому побудована уся система приватного права. Її сутність полягає в тому, що право не нав'язує готових рішень, а створює рамки, у межах яких сторони можуть самостійно формувати свій правовий простір. Такий підхід відображає сучасну тенденцію розвитку європейського правового простору, де замість протистояння й судового конфлікту утверджуються моделі співучасті, консенсусу й відновного правосуддя.

Отже, медіація у цивільному праві є не лише процедурним механізмом, а комплексним соціально-правовим інститутом, який поєднує норми, цінності та принципи сучасного демократичного правопорядку. Її розвиток свідчить про перехід правової системи від конфронтаційної до партнерської парадигми, де право постає не інструментом примусу, а засобом співжиття, довіри й взаємоповаги.

Література

1. Косяченко К. Е., Мухай А. А. Медіація як альтернативний спосіб вирішення справ у цивільному процесі. Розвиток науки і техніки: проблеми та перспективи: збірник тез Міжнар. наук.-практ. інтер.-конф. з нагоди відзначення Дня науки — 2021 в Україні. Київ : ДНДІ МВС України, 2021. С. 397–399.
2. Устінова-Бойченко Г. М., Привиденцев О. Г. Міжнародний досвід запровадження та використання медіації як форми вирішення спору.

Альтернативні способи вирішення цивільних спорів : матеріали круглого столу. Одеса, 2021. С. 68–72.
3. Факас І. Б. Правовий статус медіатора та здійснення медіації в цивільному судочинстві. *Право і суспільство*. № 4. 2022. С. 107–112.

PSYCHOLOGICAL DETERMINANTS OF THE EFFECTIVENESS OF PARTIES' PARTICIPATION IN RESTORATIVE MEDIATION

ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЕФЕКТИВНОСТІ УЧАСТІ СТОРІН У ВІДНОВНІЙ МЕДІАЦІЇ

Voitovych T. M.
Master's degree student in specialty C4 Psychology,
Educational and Professional Program
«Psychology of Negotiation and Mediation»
West Ukrainian National University
Scientific Advisor — PhD in Law, mediator, attorney,
Associate Professor of the Department of Psychology and Social Work
O. M. Yaremko

Войтович Т. М.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності С4 Психологія, освітньо-професійної програми «Психологія перемовин та медіація», Західноукраїнський національний університет
Науковий керівник — к. ю. н., медіатор, адвокат, доцент кафедри психології та соціальної роботи О. М. Яремко
м. Тернопіль, Україна

В умовах воєнного стану в Україні особливої ваги набуває завдання формування безпечного суспільства на основі відновного підходу. Це передбачає розробку та впровадження моделей ненасильницької взаємодії, що включають розвиток відповідних установок і навичок, необхідних для запобігання насильству, підтримання конструктивного діалогу, мирного вирішення конфліктів, досягнення взаєморозуміння та співпраці задля встановлення й зміцнення миру [1, с. 4].

Важливим кроком на шляху до формування безпечного суспільства та зниження рівня конфліктності є впровадження відновного підходу в кримінальні провадження щодо неповнолітніх, які порушили закон, зо-